

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МЕХНАТ ВА АҲОЛИНИ
ИЖТИМОЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВАЗИРИНИНГ
БУЙРУҒИ

461 **Боғлар ҳамда маданият ва истироҳат боғлари ходим-
лари учун меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини
тасдиқлаш ҳақида**

*Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2010 йил
6 декабрда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2160*

(2010 йил 16 декабрдан кучга киради)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 12 июлдаги 267-сон «Меҳнатни муҳофаза қилишга доир меъёрий ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва ишлаб чиқиш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати қарорлари тўплами, 2000 й., 7-сон, 39-модда) ва 2010 йил 20 июлдаги 153-сон «Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича норматив-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2010 й., 28-29-сон, 234-модда) қарорларига мувофиқ **буюраман:**

1. Боғлар ҳамда маданият ва истироҳат боғлари ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари иловага мувофиқ тасдиқлансин.
2. Мазкур буйруқ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилган кундан бошлаб ўн кун ўтгандан кейин кучга киради.

Вазир

А. ХАИТОВ

Тошкент ш.,
2010 йил 27 ноябрь,
192-Б-сон

Ўзбекистон Республикаси
меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза
қилиш вазирининг 2010 йил 27 ноябрдаги
192-Б-сон буйруғига
ИЛОВА

**Боғлар ҳамда маданият ва истироҳат боғлари
ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш
ҚОИДАЛАРИ**

Мазкур Қоидалар Ўзбекистон Республикасининг «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг

Ахборотномаси, 1993 й., 5-сон, 223-модда) ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 12 июлдаги 267-сон «Меҳнатни муҳофаза қилишга доир меъёрий ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва ишлаб чиқиш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати қарорларининг тўплами, 2000 й., 7-сон, 39-модда) ва 2010 йил 20 июлдаги 153-сон «Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича норматив-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2010 й., 28-29-сон, 234-модда) қарорларига мувофиқ боғлар ҳамда маданият ва истироҳат боғлари ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш тартибини белгилайди.

I. Умумий қоидалар

1. Мазкур Қоидалар боғлар ҳамда маданият ва истироҳат боғларига (бундан кейинги ўринларда боғлар деб юритилади) тааллуқлидир.

2. Мазкур Қоидалар ишлаб чиқариш бинолари ва иншоотларини лойиҳалаш, қуриш ва қайта қуришда, цехларни техник жиҳозлаш ва қайта жиҳозлашда, технологик жараёнлар ҳамда ускуналардан фойдаланишда ҳисобга олиниши лозим.

3. Мазкур Қоидалар техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талаблари бажарилиши шарт эканлигини истисно этмайди.

4. Боғларда меҳнатни муҳофаза қилишга доир қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларга риоя этилиши устидан давлат назорати бунга махсус ваколат берилган давлат органлари томонидан, жамоатчилик назорати эса меҳнат жамоалари ва касаба уюшмаси ташкилотлари томонидан сайланадиган меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакиллар томонидан амалга оширилади.

II. Хавфсизлик бўйича умумий талаблар

1-§. Меҳнатни муҳофаза қилиш хизматини ташкил этиш

5. Боғларда меҳнатни муҳофаза қилиш борасидаги ишларни ташкил қилиш Меҳнат муҳофазаси бўйича ишларни ташкил этиш тўғрисидаги намунавий низомга (рўйхат рақами 273, 1996 йил 14 август) мувофиқ амалга оширилади.

6. Меҳнат муҳофазаси бўйича ишларни ташкил этиш тўғрисидаги намунавий низомга (рўйхат рақами 273, 1996 йил 14 август) мувофиқ боғларда меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ички назоратнинг асосий турлари қуйидагилар ҳисобланади:

ишларга раҳбарлик қилувчи ва бошқа мансабдор шахсларнинг тезкор назорати;

маъмурий-жамоатчилик назорати (уч босқичли назорат);

бош мутахассислар хизмати томонидан амалга ошириладиган назорат.

Қуйидагилар назорат қилиниши лозим:

иш жойларининг аҳволи;
меҳнат қонунчилигига риоя қилиниши;
меҳнатни муҳофаза қилишни бошқариш вазифаларини амалга ошириш-
га доир ишларни бажариш;
ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ўз вақтида тўғри ўрганиб
чиқилиши;
меҳнатни муҳофаза қилиш чора-тадбирларининг бажарилиши;
меҳнатни муҳофаза қилишга ажратилган маблағларнинг тўғри сарфла-
ниши.

7. Боғларда қўйидаги асосий ҳужжатлар ишлаб чиқилади (тасдиқлана-
ди) ва юритилади:

меҳнат шароитлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш ишларини яхшилаш,
санитария-соғломлаштириш чора-тадбирлари бўйича бўлимни ўз ичига ол-
ган жамоавий шартнома;

тасдиқланган меҳнат шароитларини баҳолаш ва иш ўринларини аттеста-
ция қилиш услубига мувофиқ иш ўринларини аттестация қилиш карталари;

меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг чораклик иш режалари;

ишчилар ва муҳандис-техник ходимларни ўқитиш, йўл-йўриқ бериш ва
билимларини синовдан ўтказиш дастурлари;

меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича маъмурий-жамоатчилик назоратини
юритиш журнали (уч босқичли назорат);

ходимлар билан ёнғинга қарши йўл-йўриқ бериш ва ёнғин-техникавий
минимум машғулотларини ўтказиш дастури;

хар бир касб ва иш турлари бўйича меҳнатни муҳофаза қилиш йўриқ-
номалари.

8. Ўзбекистон Республикаси «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги
Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси,
1993 йил, 5-сон, 223-модда) 14-моддасига мувофиқ ходимлар сони 50 нафар
ва ундан ошадиган корхоналарда махсус тайёргарликка эга шахслар ораси-
дан меҳнатни муҳофаза қилиш хизматлари тузилади (лавозимлар жорий
этилади), 50 ва ундан зиёд транспорт воситаларига эга бўлган корхоналар-
да эса бундан ташқари йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматлари тузилади (ла-
возимлар жорий этилади). Ходимлар сони ва транспорт воситалари микдо-
ри камроқ корхоналарда меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг вазифала-
рини бажариш раҳбарлардан бирининг зиммасига юкланади.

9. Меҳнатни муҳофаза қилиш хизмати ўз мақомига кўра боғнинг асо-
сий хизматларига тенглаштирилади ва унинг раҳбарига бўйсунди ҳамда
боғнинг фаолияти тугатилган тақдирда бекор қилинади.

10. Меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг мутахассислари лавозим
йўриқномасига биноан уларнинг мажбуриятларига киритилмаган бошқа
ишларни бажаришга жалб қилиниши мумкин эмас.

11. Боғларда меҳнат фаолияти билан боғлиқ равишда содир бўлган бахт-
сиз ҳодисалар ва бошқа жароҳатланишларни текшириш ва ҳисобини юри-
тиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 6 июн-
даги 286-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорлари

тўплами, 1997 й., 6-сон, 21-модда) билан тасдиқланган Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ходисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш тўғрисидаги низомга мувофиқ амалга оширилиши лозим.

2-§. Ходимларни ўқитиш, уларнинг билимларини синовдан ўтказиш ва уларга йўл-йўриқ беришни ташкил этиш

12. Боғ ходимлари ўз касблари ва иш турлари бўйича белгиланган тартибда ўқишлари, уларнинг билимларини синовдан ўтказилиши ва уларга йўл-йўриқ берилиши керак.

13. Ходимларнинг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича билимларини синовдан ўтказиш Меҳнат муҳофазаси бўйича ўқишларни ташкил қилиш ва билимларни синаш тўғрисидаги намунавий низомга (рўйхат рақами 272, 1996 йил 14 август) мувофиқ амалга оширилиши лозим.

14. Ишларни технологик регламент бўйича хавфсиз юритиш йўриқномалари Меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномаларни ишлаб чиқиш тўғрисидаги низомга (рўйхат рақами 870, 2000 йил 7 январь) (Ўзбекистон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идораларининг меъёрий ҳужжатлари ахборотномаси 2000 й., 1-сон) мувофиқ ишлаб чиқилади ҳамда боғ ходимларини ва иш жойларини ушбу йўриқномалар билан таъминлаш боғ раҳбарияти зиммасига юклатилади.

3-§. Хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари

15. Боғлар ГОСТ 17.2.3.02-78 бўйича хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари, уларнинг тавсифи, юзага келиш манбалари, ходимларга таъсир қилиш хусусиятлари ва саломатлик учун хавфлилик даражаси ва келгусидаги оқибатлари тўғрисида тўлиқ ва холисона маълумотга эга бўлиши лозим.

16. Иш жойларидаги ишлаб чиқариш муҳити ҳамда меҳнат жараёнининг хавфли ва зарарли омиллари тўғрисидаги маълумотлар ишлаб чиқариш муҳитининг физик, кимёвий, радиологик, микробиологик ва микроклим ўлчови натижалари, шунингдек меҳнатнинг оғир шароитлари аттестация қилиш орқали белгиланиши лозим.

17. Янги зарарли моддалар пайдо бўлишига ёки хавфли ва зарарли омиллар йўқолишига олиб келадиган технологик жараёнлар ўзгаришларида ёки янги ишлаб чиқариш ускуналарини жорий қилишда хавфли ва зарарли омиллар тўғрисидаги маълумотларга тегишли ўзгартиришлар киритилиши лозим.

4-§. Жамоавий ва якка тартибдаги ҳимоя воситаларини қўллаш

18. Ходимларни хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш муҳити омилларидан ҳимоя қилиш белгиланган стандартлар ва меъёрлар талабларига мос

жамоавий ва шахсий ҳимоя воситаларидан фойдаланиш орқали таъминланиши лозим.

19. Жамоавий ҳимоя воситалари хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари хонадаги барча ходимларга таъсир қилганда қўлланиши шарт ва боғларни қуриш ёки реконструкция қилиш лойиҳаларига киритилиши лозим.

20. Жамоавий ҳимоя воситалари хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омилларини рухсат этилган миқдоргача камайтириш имконини бермаган ҳолларда шахсий ҳимоя воситалари қўлланиши лозим. Бундай ҳолларда шахсий ҳимоя воситаларисиз ходимларнинг ишга жалб қилиниши тақиқланади.

21. Шахсий ҳимоя воситаларидан фойдаланадиган ходимлар уларни қўллаши, ҳимоя хусусиятлари ва амал қилиш муддати тўғрисида маълумотларга эга бўлиши лозим.

22. Боғ ходимлари махсус кийим, махсус пойабзал ва бошқа яқка тартибда ҳимояланиш воситаларини бепул беришнинг меъёрларига мувофиқ шахсий ҳимоя воситалари билан таъминланиши лозим.

5-§. Ўта хавфли касблар ва ишлар рўйхати

23. Боғ ўта хавфли шароитда бажариладиган ишлар рўйхатига эга бўлиши лозим. Рўйхатга хавфли моддалар билан бажариладиган ишлар, баландликда, ифлосланган ҳаво ва сув муҳитида, юқори ҳарорат ва намлик шароитида бажариладиган ишлар, буғ ва сув иситиш қозонлари, юк кўтариш механизмлари, босим остида ишлайдиган сифимлар, электр ускуналарга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ ишлар ва амалдаги тармоқ рўйхатларига мувофиқ бошқа ишлар киритилиши шарт.

24. Барча ходимлар ўта хавфли ишларни бажариш топшириғини олишдан олдин, меҳнат муҳофазаси бўйича йўл-йўриқ олиши ва ишларни бажариш усулларини ўзлаштириб олиши шарт.

25. Ўта хавфли ишларни бажариш, фақат белгиланган тартибда расмийлаштирилган наряд-рухсатномага мувофиқ амалга оширилиши лозим.

26. Боғ раҳбарияти ўта хавфли ишларни режалаштиришда, ташкиллаштиришда ва хавфсиз бажаришда белгиланган талабларга мувофиқ амалга оширилишига тўла жавобгардир.

6-§. Касбий танлов

27. Боғларда танлов ўтказилиши лозим бўлган касблар ва мутахассисликлар рўйхати бўлиши лозим.

28. Ходимлар, ишлаб чиқариш участкаларининг раҳбарлари тегишли маълумотга ва иш тажрибасига эга бўлиши керак.

29. Босим остида ишловчи ускуналар ва хавфи юқори бўлган ишларда хизмат кўрсатувчи ходимлар махсус курсларда тайёргарликдан ўтган ва тегишли гувоҳномага эга бўлиши шарт.

30. Ўн саккиз ёшдан кичик шахсларнинг меҳнати қўлланиши тақиқланадиган ноқулай меҳнат шароитлари ишлари рўйхатига (рўйхат рақами 1990, 2009 йил 29 июль) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2009 й., 30-31-сон, 355-модда) мувофиқ ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар зарарли ва ноқулай меҳнат шароити мавжуд ишларга қабул қилинмаслиги лозим.

31. Аёллар меҳнатидан фойдаланиш тўлиқ ёки қисман тақиқланадиган меҳнат шароити ноқулай бўлган ишлар рўйхатига (рўйхат рақами 865, 2000 йил 5 январь) (Ўзбекистон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идораларининг меъёрий ҳужжатлари ахборотномаси 2000 й., 1-сон) мувофиқ аёллар зарарли ва ноқулай меҳнат шароитига эга бўлган ишларга қабул қилинмайди.

7-§. Ходимларнинг саломатлигини назорат қилиш

32. Боғларда ходимларнинг саломатлигини назорат қилиш «Ходимларни ишга киришдан олдин дастлабки ва даврий тиббий кўриклардан ўтказиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида»ги буйруқ (рўйхат рақами 937, 2000 йил 23 июнь) (Ўзбекистон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идораларининг меъёрий ҳужжатлари ахборотномаси, 2000 й., 12-сон) асосида амалга оширилиши лозим.

33. Боғ раҳбарияти касаба уюшмаси қўмитаси ва соғлиқни сақлаш органлари билан биргаликда ҳар йили даврий тиббий кўриқдан ўтиши лозим бўлган ходимларнинг рўйхатини тузиши ҳамда ходимларнинг тиббий кўриқдан ўтишини таъминлаши лозим.

34. Тиббий кўриқлар боғнинг тиббий муассасаларида, улар мавжуд бўлмаган ҳолларда даволаш-профилактика муассасаларида ўтказилиши лозим.

35. Ходим тиббий кўриқдан ўтишдан бўйин товлаган ёки тиббий кўриқ натижаларига кўра берилган тавсияларни бажармаган тақдирда ушбу ходим ишга қўйилиши мумкин эмас.

36. Даврий тиббий кўриқлар ўз вақтида, сифатли ўтказилиши ва уларнинг натижаларига кўра тавсиялар бажарилиши учун жавобгарлик боғ раҳбарияти зиммасига юкланади.

37. Ходимларни соғлиғи туфайли уларга рухсат этилмаган ишларда ишлатиш тақиқланади.

8-§. Боғ майдонларига бўлган хавфсизлик талаблари

38. Боғ майдонлари ва биноларининг жойлашуви ҚМҚ II 89-80 «Санот ташкилотларини бош плани» талабига мос бўлиши керак.

39. Боғда транспорт воситаларини ва пиёдаларни боғ ҳудудида ҳаракатланиш чизмаси ишлаб чиқилган ва тасдиқланган бўлиши керак.

40. Транспорт воситалари ва боғ ҳудудида пиёдаларнинг ҳаракати чиз-

маси боғга кириш ва чиқиш ҳамда иш участкалари ва цехларнинг кўринарли жойларига осиб қўйилиши керак.

41. Боғ майдонлари кўкаламзорлаштирилган ва сув қуйиш қувурлари тармоқлари билан таъминланган бўлиши лозим.

42. Боғ майдонидаги ўтиш жойлари мустақкам ёпқичлар, сувлар оқиб кетадиган иншоотлар билан жиҳозланган бўлиши керак.

43. Йилнинг ёз вақтида йўлаклар ва ўтиш жойларига сув сепилган, қишда қордан тозаланиб, қум сепилган бўлиши лозим.

9-§. Бино ва иншоотларга бўлган хавфсизлик талаблари

44. Ишлаб чиқариш бинолари ва иншоотлари ҚМҚ 2.09.02-85 «Ишлаб чиқариш бинолари» талабига мувофиқ бўлиши лозим.

45. Ёрдамчи бинолар ва хоналар ҚМҚ 2.09.04-98 «Ташкилотларнинг маъмурий ва майший бинолари» талабига мувофиқ бўлиши лозим.

46. Ишлаб чиқариш ва ёрдамчи хоналарнинг (харорати, нисбий намлиги, ҳавони ҳаракатланиш тезлиги ва бошқалар) микроклими ГОСТ 12.1.005-88 талабига жавоб бериши керак.

47. Нам хоналарда ҳамда иссиқ ўтказувчи полларда (бетонли, ғиштли, плитали ва бошқалар) мунтазам ишлашга мўлжалланган иш жойларида ёғоч тўшамалар ва панжаралар ётқизилган бўлиши керак.

48. Пол тўшамалари зарарли моддалар, ишлаб чиқаришдаги кирлар ва чанглардан енгил тозаланган бўлиши керак.

49. Бинога транспорт воситаларини кириш жойлари дарвозалар ва сигнал асбоб ва ускуналари билан таъминланган бўлиши лозим.

50. Дарвоза тавақалари ёпиқ ва очиқ ҳолатида махсус мосламалар мустақкам ўрнатилган бўлиши керак.

51. Транспорт воситаларини бинога кириши учун дарвоза эни фойдаланилаётган транспорт воситалари эни миқдоридан ошиқ бўлиши керак.

52. Дарвозалар баландлиги транспорт воситасининг баландлигидан камида 0,2 м дан ошиқ бўлиши керак.

53. Боғларда бинолар ва иншоотлардан фойдаланиш ҳолатини мунтазам кузатиш ташкил этилган бўлиши керак.

54. Барча ишлаб чиқариш бинолари ва иншоотлари бир йилда икки мартадан (бахор ва кузда) кам бўлмаган ҳолда боғ раҳбари томонидан тайинланган комиссия томонидан техник кўрикдан ўтказилиши лозим. Техник кўрик хулосалари, уларда топилган нуқсонларни бартараф этиш бўйича тадбирлар ва муддати кўрсатилган далолатномалар орқали расмийлаштирилиши керак.

55. Ходимлар учун хавф туғдирувчи ҳалокат тусидаги бузилишлар тезда бартараф этилиши керак. Хавфли ҳудудларда ишлаб чиқариш жараёнлари ҳалокат бартараф этилгунга қадар тўхтатиб турилиши лозим, шунингдек хизмат кўрсатувчи ходимлар хавфсиз жойга кўчирилиши керак.

10-§. Ёритишга қўйиладиган талаблар

56. Ишлаб чиқариш хоналарини табиий ва сунъий ёритиш ҚМҚ 2.01.05-98 «Табиий ва сунъий ёритиш» талабларига мос бўлиши лозим.

57. Авария ёритиш тармоқларига электр энергия истеъмолчиларини уланиши тақиқланади. Авария ёритишларни созлиги ҳар чоракда камида бир марта текширилиши лозим.

58. Ёритиш воситалари тоза ва соз ҳолатда бўлиши керак. Ёруғ тушувчи ойналарни йилда камида икки маротаба тозалаш лозим.

59. Ёруғлик тушадиган дераза ва эшикларни турли предметлар (ускуна, тайёр маҳсулот ва бошқалар) тўсиб қўйишига рухсат этилмайди.

60. Сунъий ёритиш умумий ва бирлашган тизимда ишлатилади (умумий маҳаллий билан биргаликда). Биргина маҳаллий ёритишни қўллаш тақиқланади.

61. Участка ва хоналарда портлаш бўйича хавфли газ ва чанглар концентрацияси йиғилиб қолиш эҳтимоли бўлса, электр ёритиш тизими портлашдан алоҳида бажарилиши керак.

62. Хавфлилик даражаси юқори бўлган хоналарда кучланиши 36 В дан юқори бўлмаган кўчма электр ёриткичлар ишлатилиши керак. Ускуналар ва иншоотлар (бункерлар, силосослар, қудуқлар, буғлантириш камералари, туннеллар ва бошқалар)ни ички сиртини ёритиш учун кўчма электр ёриткичларнинг кучланиши 12 В дан ошмаслиги керак.

11-§. Шамоллатиш ва иситиш тизимига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

63. Шамоллатиш ва иситиш ҚМҚ 2.04.05-97 «Иситиш, шамоллатиш ва кондиционерлаш» талабига мувофиқ бўлиши лозим.

64. Оқимли шамоллатишларни ташқи ҳаво тизимидан олиш ердан камида 2 м баландликда бажарилиши керак.

65. Ўтиш жойларида жойлашган иситиш жиҳозлари рухсат этилган ўтиш йўлакларининг энини камайтирмаслиги керак.

66. Иш жойларида ҳаво ҳарорати енгил жисмоний ишда 21°C, ўртача оғир ишда 17°C, оғир ишда 16°C дан паст бўлмаслиги лозим.

67. Ходимларнинг исиниши учун хоналарда ҳаво ҳарорати 22°C дан кам бўлмаслиги керак.

68. Исиниш хоналаригача бўлган масофа биноларда жойлашган иш жойларидан 75 м дан, бино ташқарисидаги иш жойларидан эса 150 м дан кўп бўлмаслиги лозим.

12-§. Сув таъминоти ва канализация тизимига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

69. Сув билан таъминлаш ва канализация тизими ҚМҚ 2.04.01-98 «Биноларни ички сув қузури ва канализацияси» талабига мос келиши керак.

70. Ичимлик сувидан фойдаланиш учун сув қувурига уланган фаввора-чалар бўлиши керак. Сув қувурлари йўқ бўлганда бакларда қайнатилган сув бўлиши лозим.

71. Боғ ҳудудидаги хожатхоналар иссиқ ва канализация тизимига уланган бўлиши лозим.

72. Боғда канализация тизими йўқ бўлганда давлат санитария назорати органлари билан келишилган ҳолда боғда ер қатламини ифлослантирмаган ҳолда душхоналардан ва юз-қўл ювгичлардан сув окмайдиган қурилмали ахлат ўраларини мавжуд бўлишига рухсат этилади..

13-§. Электр қурилмаларига қўйиладиган талаблар

73. Боғларда электр қурилмаларини ўрнатиш ва улардан фойдаланишда Истеъмолчиларнинг электр қурилмаларидан техник фойдаланиш қоидалари (рўйхат рақами 1383, 2004 йил 9 июль) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 27-сон, 317-модда) ҳамда Истеъмолчиларнинг электр қурилмаларидан фойдаланишда техника хавфсизлиги қоидалари (рўйхат рақами 1400, 2004 йил 20 август) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 33-сон, 379-модда) ва мазкур Қоидалар талабларига риоя қилиниши керак.

74. Электр ток ўтказувчи қисмлар, тақсимловчи қурилмалар, аппаратлар ва ўлчаш асбоблари, шунингдек турли сақловчи қурилмалар, рубилниклар ва бошқа ишга туширувчи аппаратлар ва мосламалар фақат ёнмайдиган асослар (мармар, текстолит, гетинакс ва бошқалар)да монтаж қилиниши лозим.

75. Ёритиш ва қувватли ускуналар ҳамда электр тармоқларининг тузилиши хоналардаги шароитларга ва улардаги ишлаб чиқаришнинг хусусиятига мос бўлиши шарт.

76. Юқори намлик ва иссиқлик ажралиб чиқувчи хоналарда электр ёриткичлар намликдан, электр двигателлари эса суюқлик сачрашидан химояланган ёки ёпиқ ижрода бўлиши шарт.

77. Тақсимловчи қурилмалар изоляциясининг қаршилиги ва чидамлиги текшириб турилиши лозим.

78. Ишлаб чиқариш бинолари ва маиший хоналарда қўлланувчи люминесцент ёриткичлар ёпиқ ҳолда, намлик ва чанг ўтказмайдиган махсус арматурада бажарилиши лозим.

79. Кўчириб юрилувчи ёриткичлар шишали химоя қалпоқлари ва металл тўр билан жихозланган бўлиши лозим. Ушбу ёриткичлар ва бошқа кўчириб юрилувчи аппаратлар учун мис толали эгилувчан кабел ва электр ўтказгичлар қўлланиши лозим.

80. Эвакуация йўлаклари ва зинапояларда авария ёриткичлари бўлиши лозим.

81. Авария ёриткичлари бошқа ёриткичлардан тури, ўлчамлари ва махсус туширилган белгилари билан ажралиб туриши ва вақти-вақти билан чангдан тозаланиб турилиши лозим.

82. Кабеллар ва электр ўтказгичларнинг изоляцияси, ташқи бирикмалар, химояловчи ерга улагичлар, электр двигателларнинг ишлаш режими кўриқдан ўтказилиши ва асбоблар билан ўлчаш орқали текширилиб турилиши лозим.

83. Электр аппаратлари ва агрегатларини нолга ва ерга улаш симларининг бутунлиги боғ бош энергетиги бошчилигидаги комиссия томонидан камида олти ойда бир марта текширилиши лозим. Текшириш натижалари далолатнома билан расмийлаштирилади.

84. Кам қувватли электр лампалари ва асбобларини каттароқ қувватлиларига алмаштириш тармоқ учун йўл қўйилувчи юкланишни ҳисобга олган ҳолда электр хўжалиги учун жавобгар ходимнинг рухсати билан амалга оширилиши лозим.

85. Битта электр штепселига бир нечта истеъмолчиларни улаш тақиқланади.

86. Чангларнинг статик электр разрядларидан алангаланиб кетмаслиги учун машиналарнинг филофлари, унинг асосий валлари ва ҳаво қувурлари ерга уланган бўлиши лозим. Ҳаво қувурларининг филтрлари майда катакли металл тўрлар билан ўралган ва тўр ер билан уланган бўлиши лозим.

87. Боғнинг барча турдаги бино ва иншоотлари яшин қайтаргичлар ўрнатилган ҳолда тўғридан-тўғри яшин уришидан химояланган бўлиши лозим. Яшин қайтаргичлар ҳар йили баҳорда текширилиб турилиши ва носозликлари бартараф этилиши лозим.

III. Ишлаб чиқариш (технологик) жараёнларига қўйиладиган талаблар

1-§. Ёнғин ва портлаш хавфсизлиги талаблари

88. Боғларда ёнғин ва портлаш хавфсизлиги, уларни режалаштиришда, ташкиллаштиришда ва олиб боришда ГОСТ 12.1.004-91 «Ёнғин хавфсизлиги. Умумий талаблари», ГОСТ 12.1.010-90 «Портлаш хавфи. Умумий талаблари»га ва ушбу Қоидаларга мувофиқ таъминланиши лозим.

89. Ишлаб чиқариш бинолари ва хоналари дастлабки ёнғинни ўчириш воситалари билан таъминланган бўлиши шарт.

90. Ишлаб чиқариш бинолари ва хоналари учун ҳудудий ёнғин хавфсизлиги хизмати билан келишилган ёнғин хавфсизлиги бўйича йўриқнома ишлаб чиқилиши ва кўринадиган жойга осиб қўйилиши лозим

91. Ходимлар билан ёнғин хавфсизлиги бўйича машғулотлар ўтказилиши ва ёнғинни олдини олиш бўйича йўл-йўриқлар берилиши керак.

92. Боғларда ёнғин хавфсизлиги идоралари томонидан белгиланган меъёрларда ёнғинга қарши курашиш учун ўт ўчириш воситалари бўлиши лозим.

93. Бино ва ёнғин сув манбаи йўлаклари ҳамда ёнғин воситалари ва ускуналарига борадиган йўлаклар доимо бўш бўлиши керак.

94. Аттракционлар (аттракцион мажмуалари) ишлатиладиган ҳар бир

майдон ёнғинга қарши воситалар (қум тўлдирилган яшик, курак, илмоқ, челак, сув тўлдирилган бочка ва бошқалар) билан жиҳозланган бўлиши керак.

2-§. Юк ортиш ва тушириш ишларида хавфсизлик талаблари

95. Юк ортиш ва тушириш ишлари ва юкларни жойлаштириш Юк ортиш ва тушириш ишларидаги юкчилар учун ишларнинг хавфсизлиги қоидалари (рўйхат рақами 1582, 2006 йил 13 июнь) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2006 й., 24-сон, 221-модда) талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

96. Боғларда барча юк ортиш ва тушириш ва оғир меҳнат категориясига тегишли юкни ҳаракатлантириш жараёни механизациялашган бўлиши лозим.

3-§. Аттракционларнинг бошқарув тизимларига кўйиладиган хавфсизлик талаблари

97. Аттракционларнинг бошқарув тизимлари уларнинг вазифасини кўрсатиб берадиган белги ва ёзувларга эга бўлиши ҳамда улар стандарт талабларига жавоб бериши керак.

98. Аттракционларнинг бошқарув тизими қизил рангли, «Стоп» тугмачасига эга бўлиши керак.

4-§. Қайиқларни ишлатишда хавфсизлик талаблари

99. Қайиқларда хизмат кўрсатувчи ходимлар боғ ҳудудидаги сув ҳавзаларининг харитасига эга бўлишлари лозим.

100. Қайиқларда хизмат кўрсатувчи ходимлар иш бошлашидан олдин ўзига бириктирилган ҳар бир қайиқнинг барча қисмларини соз ҳолатда эканлигини кўздан кечириши ва созлигига ишонч ҳосил қилгандан кейин ишни бошлаши лозим.

101. Қайиқларда хизмат кўрсатувчи ходимлар иш фаолияти вақтида фавқулодда вазиятлар вужудга келганда, уни дарҳол бартараф этиш чораларини кўриши лозим.

5-§. Тупроқни тайёрлашда хавфсизлик талаблари

102. Ходим тупроққа ишлов беришдан олдин иш қуроллари ва мосламаларининг (кураклар, хаскашлар, паншахалар ва ҳоказолар) созлигини текшириб кўриши ва шундан сўнг ишни бошлаши лозим.

103. Тупроқни ўғитлашда нам қўлқопдан фойдаланиш тақиқланади.

104. Бегона ўтларни тозалаш ишларини асбоб ва ускуналарсиз бажариш тақиқланади.

6-§. Дарахтларни кесиш ва қулатишда хавфсизлик талаблари

105. Дарахтларни кесиш ва уларга шакл бериш билан боғлиқ барча ишлар бевосита бригада бошлигининг раҳбарлигида амалга оширилиши лозим.

106. Дарахт шохларини кесишда мустаҳкам хавозалар ёки нарвонлардан фойдаланиш лозим. Дарахт танаси ёки унинг шохларига тиркалган нарвонларда туриб ишлаш тақиқланади.

107. Баландлиги 3 м дан юқори бўлган нарвонларда икки нафар ходимдан кам бўлмаган ҳолларда ишлашга рухсат берилади.

108. Дарахтларни кесиш пайтида уларга чиқиш, ҳар хил тўсиқлар ва панжаралар устида туриб иш бажариш ҳамда уни остида бўлиш тақиқланади.

109. Боғда мавжуд барча иш қуроллари махсус идишлар ва хоналарда сақланиши лозим.

110. Дарахтларни кесиш ишлари электр линиялари атрофида бажариладиган вақтда, линияни электр токидан узилганидан кейин амалга оширилиши лозим.

111. Дарахт қулатилаётганида ходимлар уни йиқилаётган томонида туриши тақиқланади.

112. Дарахтларни қулатишда уни тортишга мўлжалланган арконлар дарахт қулаётганда ходимларга жароҳат етказишни истисно этадиган узунликда бўлиши керак.

113. Дарахтларни қулатиш ишларида камида уч нафар ходим иштирок этиши керак.

7-§. Майсаларни ўриш агрегатлари ва асбобларидан фойдаланишда хавфсизлик талаблари

114. Майсаларни ўриш агрегатлари ва асбобларидан фойдаланишда техника хавфсизлиги талабларига амал қилиниши шарт.

115. Агрегат пичоқлари ва чалғиларни қўлда ўткирлаш ҳамда чархлашда соз асбоб ва ускуналардан фойдаланиш лозим.

116. Чалғиларни оёққа қўйиб ўткирлаш тақиқланади.

117. Майса ўриш агрегатларини ишлатишдан аввал унинг двигатель ва кесувчи органлари мустаҳкамлиги текширилиши керак.

118. Майса ўриш агрегатини ўт олдиришга мўлжалланган ипини қўлга ўраб тортиш тақиқланади.

119. Майса ўриш агрегатининг қайишлари ва занжирларини у ишлаб турган вақтда алмаштириш ҳамда унинг кесувчи қисми олдида туриш тақиқланади.

8-§. Кўчат ўтказиш ишларида қўйиладиган хавфсизлик талаблари

120. Кўчат жойлаштирилган катта идишларни бир жойдан иккинчи жойга ўтказиш ишлари замбиллар ёки аравачалар ёрдамида бажарилиши керак.

121. Катта оғирликдаги ва ҳажмдаги гултувакларни ташиш ва ўрнатиш ишларида юк кўтариш механизмлари ёки бошқа махсус мосламалардан фойдаланиш лозим.

9-§. Тозалаш ишларида хавфсизлик талаблари

122. Боғларни тозалаш ишларини амалга оширадиган ходимлар соз асбоб ва ускуналар (кураклар, супургилар, қирқгичлар ва ҳоказолар) билан таъминланиши керак.

123. Чиқиндиларни тозалаш учун асбоб ва ускуналардан ҳамда махсус қўлқоплардан фойдаланиш лозим.

124. Чиқиндиларни механизмлар ёрдамида тозалашда ушбу ҳудудларда бегона одамларнинг бўлиши тақиқланади.

125. Баландликда тозалаш ишлари бажарилаётганда нарвон ва ҳавозалардан фойдаланиш керак.

IV. Ишлаб чиқариш асбоб ва ускуналарига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

1-§. Ишлаб чиқариш асбоб ва ускуналарига қўйиладиган умумий талаблар

126. Ишлаб чиқариш ускуналари монтаж қилиш, фойдаланиш ва таъмирлаш пайтида ишларнинг хавфсизлигини таъминлаши, ёнғин ва портлаш хавфидан холи бўлиши, улардан фойдаланиш жараёнида атроф муҳитни зарарли моддалар билан санитария меъёрларидан ортиқ миқдорда ифлослан-тирмаслиги ва намлик, қуёш радиацияси, механик тебранишлар, босим ва ҳароратнинг ўзгаришлари натижасида хавф-хатар юзага келтирмаслиги лозим.

127. Ишлаб чиқариш ускуналарининг ҳаракатланувчи қисмлари тўсилган ёки ГОСТ 12.2.062-81 талабларига мувофиқ блокировкаш, тўхтатиш, хабардор қилиш тизимлари билан жиҳозланган бўлиши лозим.

128. Ишлаб чиқариш асбоб ва ускуналарининг техник ҳолати ва улардан хавфсиз фойдаланиш учун жавобгарлик, ушбу ускуналар тасарруфида бўлган бўлинмаларнинг раҳбарлари ва таъмирлаш хизматлари раҳбарларига юклатилади.

129. Ишлаб чиқариш асбоб ва ускуналарининг элементлари (электр ўтказгичлари, кабеллари ва бошқалар), уларнинг шикастланишига имкон бермайдиган ҳолатда тайёрланган бўлиши лозим.

130. Ишлаб чиқариш асбоб ва ускуналарининг газ, буғ, пневматик, гидравлик ва электр тизимлари, уларнинг ушбу ускуна таркибида ишлаш шaroитларини ҳисобга олган ҳолда, ушбу тизимларга тегишли бўлган стандартларнинг талабларига мос бўлиши лозим.

131. Барча назорат мосламалари (термометр, монометр, ҳисоблагич ва

бошқалар), шунингдек сигнал берувчи чироқларнинг жойлашуви ускуналарни ишлатиш ва созлаш пайтида қулай кузатиш имкониятини таъминлаш керак.

132. Катта ўлчамли (габаритли) ускуналари ва уларнинг қисмларига хизмат кўрсатиш, текшириш, таъмирлаш ва созлаш учун қулай ҳамда пол даражасидан 2 м ва ундан баландликда жойлашганда тўсиқлари ва зиналари бор майдонлар билан таъминланган бўлиши керак.

2-§. Дарахт кесувчи ва майса ўрувчи механизмлардан фойдаланишда хавфсизлик талаблари

133. Электр ва бензин двигателлари ёрдамида ишлайдиган механизмларни ишлатишдан аввал уларнинг техник жиҳатдан созлигига ишонч ҳосил қилиш лозим.

134. Майса ўрувчи механизмлар билан ёмғирдан сўнг ҳамда нотекис ва ботқоқ жойларда ишлаш тақиқланади.

135. Дарахт кесиш механизмнинг кесувчи қисми, сим, йирик ва қурук шохларга дуч келган ҳолларда двигателни дарҳол ўчириш керак.

136. Механизм двигателини ўчирмасдан бир жойдан иккинчи жойга кўчириш тақиқланади.

V. Таъмирлаш (тузатиш) ишларини амалга оширишда хавфсизлик талаблари

1-§. Таъмирлаш ишларини амалга оширишда хавфсизликнинг умумий талаблари

137. Боғнинг таъмирлаш хизмати ускуналарни меҳнат хавфсизлиги стандартлари тизими, уларнинг паспортлари, техник йўриқномалари ва ишлаб чиқарувчи заводнинг бошқа ҳужжатларининг талабларига мослигини таъминлаши лозим.

138. Ускуналарни зарур техник ҳолатда тутиб туриш учун боғда унга хизмат кўрсатишни яхшилаш, режавий-олдини олувчи таъмирлашни қатъий бажарилиши ва таъмирлаш ишларининг сифатини яхшилаш бўйича чоралар кўрилиши лозим.

139. Барча ҳолларда таъмирлаш ишларининг бажарилиш тартиби ва усуллари боғ раҳбарияти билан келишилиши лозим.

140. Таъмирлаш ишлари бажарилувчи ҳудуд тўсилиши ва хавфсизлик белгилари ўрнатилиши лозим.

141. Ечиб олинган агрегатлар, деталлар ва металл конструкциялар йиштириб қўйилиши лозим.

142. Барча таъмирлаш ишлари боғ раҳбари томонидан тайинланган ходимларнинг раҳбарлиги ва назорати остида бажарилиши лозим.

143. Таъмирлаш ишлари тугагач, барча кераксиз конструкциялар, материаллар, асбоблар ва чиқиндилар олиб кетилиши, тўсиқлар, сақловчи мосламалар, блокировкалар ўз жойига ўрнатилиши лозим.

2-§. Боғдаги аттракционларни монтаж қилиш ва уларни таъмирлашда хавфсизлик талаблари

144. Аттракционлар асосий қисмларини (конструкциялари) алмаштириш билан боғлиқ монтаж ишлари аттракционнинг фойдаланиш ва таъмирлаш ҳужжатларига асосан фақат ихтисослаштирилган монтаж ташкилоти томонидан амалга оширилиши керак.

145. Аттракционлар таъмирланишидан олдин электр таъминоти манбаидан узиб қўйилиши, аттракционни ишга тушириш қурилмасига эса «Улан-масин! Одамлар ишламоқда» ёзувли тақиқловчи белги ўрнатилиши лозим.

146. Таъмирлаш ишларини амалга оширилиши учун ходимлар соз асбоб ва ускуналар ва мосламалар билан таъминланган бўлишлари керак.

147. Таъмирлашни амалга оширган ташкилот таъмирлашни тугаллагандан сўнг аттракционни техник кўрикдан ўтказиши ва белгиланган тартибда фойдаланишга топшириши керак.

148. Барча аттракционларга даврий техник хизмат кўрсатишни боғ раҳбарияти томонидан тасдиқланган режа-графикка асосан амалга оширилиши керак.

149. Режали таъмирлаш ишлари бажарилмаган ва техник хизмат кўрсатиш ўтказилмаган аттракционлардан фойдаланишга рухсат этилмайди.

150. Аттракционларнинг гидроприводлари, пневмоприводлари ва мойлаш тизимлари стандарт талабларига жавоб бериши керак.

151. Янгидан монтаж қилинган (ёки мавсумлар орасида сақланган) аттракционни фойдаланишга қабул қилиш, уни статик ва динамик синовлардан ўтказиш ва аттракциондан фойдаланишга рухсат бериш тўғрисида тегишли далолатнома расмийлаштирилиши ҳамда аттракцион учун фойдаланиш ҳужжатига техник гувоҳлик тўғрисида белги қўйилганидан сўнг амалга оширилиши лозим.

152. Техник гувоҳликда аттракционлар кўздан кечирилиши, статик ва динамик синовлардан, электр қурилмалари эса кучланишини ерга ўтказиш ва изоляция қаршилиги синовидан ўтказилиши керак.

153. Аттракционларнинг статик ва динамик синовлари эксплуатация ҳужжатларида кўзда тутилган тартибда ўтказилиши керак.

154. Техник гувоҳлик ўтказиш давомида синовлар салбий натижалар кўрсатган ҳолатларда ундан фойдаланишни тўхтатиш лозим.

155. Жисмоний ейилиш ва авариялар оқибатида носоз ҳолга келган ҳамда тиклаш мумкин бўлмаган аттракционлардан фойдаланиш тақиқланади.

VI. Меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик

156. Мазкур Қоидаларга амал қилиш учун жавобгарлик боғ раҳбарияти зиммасига юклатилади.

157. Меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя қилмаган шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка тортиладилар.

VII. Яқуний қоида

158. Мазкур Қоидалар Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш давлат қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, «Саноатгеоконтехназорат» Давлат инспекцияси, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, «Ўздавэнебергоназорат» инспекцияси ва Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги билан келишилган.

*Давлат архитектура ва
қурилиш қўмитаси раиси*

Б. ХОДЖАЕВ

2010 йил 22 ноябрь

*Ўзбекистон Касаба уюшмалари
Федерацияси Кенгаши раиси*

Д. ЖАҲОНГИРОВА

2010 йил 22 ноябрь

Соғлиқни сақлаш вазири

А. ИКРАМОВ

2010 йил 22 ноябрь

*«Саноатгеоконтехназорат»
Давлат инспекцияси бошлиғи*

Б. ГУЛЯМОВ

2010 йил 22 ноябрь

Ички ишлар вазири

Б. МАТЛЮБОВ

2010 йил 22 ноябрь

*«Ўздавэнебергоназорат»
инспекцияси бошлиғи*

А. НИМАТУЛЛАЕВ

2010 йил 22 ноябрь

*Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги директори*

А. АБДУВАЛИЕВ

2010 йил 22 ноябрь

*Маданият ва спорт
ишлари вазири*

А. ЖАББОРОВ

2010 йил 22 ноябрь